

Pozor, anarchista! Augustin Souchy

Augustin Souchy bol nemecký anarchista a antimilitarista. Narodil sa 28. augusta 1892 v Ratibore a zomrel 1. januára 1984 v Mníchove. Okrem ruskej revolúcie zažil aj nemeckú, španielsku, kubánsku a portugalskú.

V brožúre, ktorú sme nazvali podľa jednej z jeho kníh *Pozor, anarchista!*, opisuje svoje skúsenosti z ruskej revolúcie v roku 1917 a dôvody, prečo pozitívne hodnotenie revolučného procesu neskôr vystriedala zásadná kritika. V závere sa venuje aj kubánskej revolúcii. Text zároveň približuje dôležité dilemy, ktoré v 20. storočí stáli pred revolučným hnutím pracujúcich.

Pozor, anarchista! Augustin Souchy

Augustin Souchy, ročník 1892, původem z Horního Slezska, byl po celou dobu svého života anarchista a nikdy nebyl členem komunistické strany. Patří k těm, které Lenin pozval do Moskvy ještě v době, kdy bylo odštěpování komunistických stran od sociálních demokratů teprve v začátcích, aby je získal pro komunistické světové hnutí a pro vstup do III. internacionály. Leninovu „diktaturu proletariátu“ rozpoznal Souchy na rozdíl od mnoha jiných již tehdy jako diktaturu komunistické strany, respektive jejího politbyra, a nedal se ani v osobním rozhovoru s Leninem přesvědčit o správnosti jeho politiky. Je pravděpodobně jen velmi málo současníků, jejichž život je tak bohatý na činy a zkušenosti jako život Augustina Souchyho.

Jeho otec byl sociální demokrat, a tak se Souchy již jako dítě učil poznávat konspiraci, odpor proti existujícímu řádu a konflikty s ním (říšský „Zákon o socialistech“, jímž byla zakázána sociálně demokratická strana, byl dva roky před Augustinovým narozením zrušen). Od svého přesvědčení nikdy v životě neupustil, nelpěl však také dogmaticky na představách, které realita změnila. Tomu odpovídal jeho postoj k sociálnímu a politickému dění během posledních let jeho života. Augustin Souchy zemřel krátce po tomto rozhovoru na Nový rok 1984 jako jednadevadesátiletý na jedné mnichovské klinice.

Pane Souchy, celý život jste pracoval v německém anarcho-syndikalistickém hnutí a dá se předpokládat, že se v našem rozhovoru budou často vyskytovat pojmy jako anarchie, anarchisté, anarchistické hnutí atd. Snad by bylo dobře, kdybyste právě dnes, kdy se pojmy anarchie a anarchismus často zlovolně zkreslují a za anarchii je často označováno mnohé, co s původním významem tohoto politického hnutí nemá nic společného, řekl několik vysvětlujících slov.

Ano, tak tomu bylo už od minulého století. S anarchismem se spojovaly hlavně atentáty. Anarchismus je sociální filozofie, jeden z mnoha směrů, které vznikly v minulém století po francouzské revoluci. Byl to ve Francii Proudhon, který poprvé použil slova „anarchie“ pro označení svých idejí. Později v I. internacionále to byl Bakunin; ten používal pojmu anarchie jen zřídka, zastával však tutéž koncepci. A potom se koncem minulého století objevili hlavně ve Francii, ale také v jiných zemích, jednotlivci, kteří podnikali jménem anarchismu atentáty; např. v Rusku, bylo to v roce 1881, byl spáchán atentát na cara. Atentátníkem však nebyl anarchista, ale jakýsi „narodnik“- to znamená „lidový socialista“. V témže roce se konal v Londýně mezinárodní kongres anarchistů, kde se účastníci přihlásili k tzv. propagandě činu. Jednou z hlavních postav byl Johann Most, bývalý německý sociální demokrat, poslanec říšského sněmu, který se stal později anarchistou. Most tento kongres v Londýně zorganizoval. Když potom byly v průběhu tohoto vývoje páčány atentáty - a někteří atentátníci byli anarchisté anebo si tak v každém případě říkali - stalo se pak slovo anarchie, anarchismus označením pro hnutí, které páchá násilné činy. To však nesouhlasí; protože všichni ti lidé, kteří podnikali atentáty, nebyli žádní teoretici, neříkali, co

Nakladatel'stvo bod zlomu (NBZ) je neziskový a benefiční vydavatel'ský projekt zameraný na publikovanie prevažne prekladov textov a filmových dokumentov, ktoré sa zaoberajú hnutím pracujúcich. Približuje diela, ktoré sú bežne ťažko dostupné alebo dostupné len v cudzom jazyku. Funguje ako spolupracujúca skupina Priamej akcie (MAP Slovensko).

Doteraz vydané tituly (niektoré dostupné zadarmo na webe Priamej akcie):
Noam Chomsky „Nevyhnutné ilúzie, médiá a propaganda“ (1999)
Laslo Sekelj „Anarchizmus, marxizmus a priama demokracia“ (1999)
Michail Bakunin „Marxizmus, sloboda a štát“ (1999)
Úvod do foriem priamych akcií pracujúcich – vrecková príručka pre našťavaných pracujúcich (2002)
Graham Purchase „Anarchizmus a ekológia“ (2002)
Zanon – továreň bez šéfov. Maté, hlina a výroba (CD/DVD, 2005)
Anarchizmus v Amerike (CD/DVD, 2006)
Železná kolóna „My sa trosiek nebojíme...“ (hudobné CD, 2007)
Úspešný štrajk v Iodeniciach v Puerto Real - Anarcho-syndikalizmus v praxi (2008)
Zápisky z triednych bojov. Užitočné skúsenosti z praxe malých organizácií a odborových zväzov (2008)
Venezuela: 10 rokov vlády Huga Cháveza (2009)
Priame akcie na pracoviskách. Základné druhy a konkrétne príklady (2009)

* * * * *

Pozor, anarchista! Augustin Souchy

Nakladatel'stvo bod zlomu (2009), prvé vydanie
Spracovali: Nadia Hladká, Daniel Drevený

Pôvodný zdroj rozhovoru:

Bedřich Utitz: Svědkové revoluce vypovídají
Vydavatel'stvo ORBIS, Praha, 1990 (pôvodne vydalo vydavatel'stvo Index v Kolíne nad Rýnom)

Počet strán: 195

ISBN: 80-235-0005-812-003-90

Okrem rozhovoru s Augustinom Souchym boli vypovedaní aj: Boris Bažanov, Margarethe Buber-Neumannová, Co Dankaart, Julián Gorkin, Leopold Grünwald, Jean van Hejenoot, Jenny Humbert-Drozová, Ruth von Mayenburgová, Manes Sperber, Karlo Štajner a Vittorio Vidali.

Ďalšie zdroje:

http://de.wikipedia.org/wiki/Augustin_Souchy

http://en.wikipedia.org/wiki/Augustin_Souchy

NBZ, P.O. BOX 16, 840 08 Bratislava 48, Slovensko
web: <http://nbz.priamaakcia.sk>, e-mail: nbz@priamaakcia.sk

1950 začal znovu publikovať aj v Nemecku. Jeho články uverejňovali najmä jeho preživší kamaráti, ktorí sa organizovali okolo časopisu *Die Freie Gesellschaft*. Od čísla 3 až po číslo 41 (1953) takmer každé vydanie obsahovalo Souchyho príspevok. Mnohé nezverejnené rukopisy zo 60. rokov na druhej strane naznačujú, že nemal žiadnych záväzných „odberateľov“ svojich prác. Výnimkou boli časopisy *Geist und Tat*, *Neues Beginnen* a *Zeitgeist*. V 70. rokoch pribudli aj švédske anarchosyndikalistické noviny *Arbetaren* a časopis *Akratie*, v 80. rokoch nové čísla *Die Freie Gesellschaft* a *Schwarzer Faden*. Spolu s Karlom Retzlawom, Petrom Bernhardim, Petrom Maslowskim a ďalšími priviedol Souchy v roku 1973 opäť k životu diskusné fórum *Arbeitskreis Karl Liebknecht*. V roku 1979 sa zúčastnil a rečnil na medzinárodnej konferencii Internacionály odporcov vojny (War Resisters' International) v Dánsku a v 1982 prijal pozvanie jej nemeckej sekcie zúčastniť sa na libertínskom fóre v Berlíne.

Souchymu vychádzali knihy len zriedka, napríklad v berlínskom vydavateľstve Karin Kramer Verlag. Kniha *Noc nad Španielskom* vyšla najprv vo vydavateľstve Die Freie Gesellschaft v Darmstadte, neskôr vo frankfurtskom März Verlag a nakoniec aj vo frankfurtskom Freie Gesellschaft. V roku 1977 vydalo vydavateľstvo Luchterhand jeho politické spomienky pod titulom *Pozor, anarchista!*. Jeho diela od roku 1982 vychádzali vo vydavateľstve Trotsdem. Tu vyšli knihy *Pozor, anarchista!*, *Noc nad Španielskom*, *Cesta kibucmi*, *Erich Mühsam* a v zbierke diel *Na barikádach* aj jeho opis 1. mája 1937 v Barcelone. V spolupráci s Medienwerkstatt Freiburg a Švajčiarkou Clarou Thalmann, ktorá bojovala v Španielsku v Durrutiho kolóne, bola vydaná aj *Dlhá nádej*, podľa ktorej bol nakrútený dokument v rámci „*Das kleine Fernsehspiel*“ na ZDF (vysielania dňa 29. februára 1984 sa však Souchy už nedožil). V roku 1983 odcestoval spolu s Clarou, s ktorou sa nevideli od roku 1937, a Medienwerkstatt ešte raz na šesť týždňov do Španielska, kde navštívili miesta, na ktorých boli obaja aktívni.

Augustin Souchy zomrel 1. januára 1984 v nemocnici Červeného kríža v Mníchove na zápal pľúc. Krátko pred smrťou ho navštívil jeden z jeho priateľov. Souchy pôsobil unavene, no bol plný záujmu. „*Kniha o Mühsamovi je takmer hotová, chýba len niekoľko strán. Ešte by som potreboval také tri roky,*“ uškríňal sa. Vo vydavateľstve Trotsdem plánoval vydať aj ďalšie rukopisy. Po jeho smrti sa neuskutočnil žiadny obrad ani pohreb, keďže svoje telo venoval na vedecké účely. Souchyho knižnica a ostatný majetok bol presunutý do Medzinárodného inštitútu sociálnych dejín so sídlom v Amsterdame.

Jeho resumé: „*Veľa úsilia, málo dosiahnutého.*“ Ale tiež: „*V minulosti som premýšľal v kontexte desaťročí, teraz sú to storočia. Dejiny nám však nakoniec dajú za pravdu.*“

Souchyho veľmi dobre charakterizuje citát z knihy *Pozor, anarchista!*: „*Moja snaha o bezvládie znamená dosiahnutie poriadku bez vlády namiesto organizovaného násillia.*“

je anarchie, u nich šlo o impulzivní činy.

Prvým teoretikom, ktorý použil slova anarchie k označení svých ideálů, byl Proudhon. Píše toto: „Anarchie je, smím-li se tak vyjádřit, formou vlády nebo zřízení, v níž osobní a veřejné svědomí vytvořené vývojem vědy a práva samo postačuje k udržování pořádku a zajišťování všech svobod, v níž tedy principy autority, policie, daně atd. jsou omezeny na nejnutnější míru, v níž zmizí monarchistické formy centralizace a jsou nahrazeny federalistickými zřízeními a komunálními zvyklostmi.“

Vy jste byl jako zástupce tohoto hnutí jedním z mužů první hodiny ruské revoluce, nikoli jako účastník, ale od samého začátku jako kritický pozorovatel. Původně jste se stavěl k této revoluci pozitivně a s tímto pozitivním postojem jste také poprvé jel do Ruska, sešel se s Leninem a nepohodl se s ním. Mohl byste nám docela stručně vylíčit tehdejší situaci a ony rozpory v názorech mezi vámi a Leninem?

To bylo tak: Ruská revoluce vypukla, protože Rusko takřikajíc prohrálo válku. A zde bych chtěl poukázat na to, že kdyby byla prohrála válku Francie nebo Anglie, byli by měli revoluci i tam. V Rusku vypukla revoluce už v roce 1905, tehdy však byla poražena. A revoluce v roce 1917 byla něčím zcela novým. Rozuměli jsme tomu asi v tom smyslu: Tak jako Velká francouzská revoluce bojovala proti feudalismu, právě tak se proti němu, respektive proti carismu, zvedla ruská revoluce. Tedy věřili jsme - Lenin a my všichni dohromady také - že tato revoluce bude mít tentýž význam jako Velká francouzská revoluce.

Byli jsme samozřejmě proti kapitalistickému systému, socialisté, anarchisté a jak se všichni nazývali, jen naše pojetí byla různá. Všichni jsme však byli revolucí nadšeni. Já sám jsem už v roce 1918 napsal brožurku ve švédštině - byl jsem tehdy ve Švédsku - pod titulem „Diktatura a socialismus“ - v níž jsem souhlasil s revolucí a socialismem, ale odmítal diktaturu.

Jak víte, vypukla v Německu v listopadu 1918 revoluce. Levičáci jako Liebknecht, Luxemburg a mnozí jiní věřili, že to bude začátek, že revoluce půjde dál a že socialismus nahradí kapitalismus. Nespokojili jsme se jen se zřízením republikánského kapitalismu, chtěli jsme skutečnou sociální revoluci, sociální spravedlnost. A ta, jak jsme věřili, také přijde. Pak jsme však slyšeli, že to v Rusku neprobíhá tak, jak by mělo, protože Lenin a jeho strana bojovali proti všem, kdo měli jiné názory než oni, jako proti kontrarevolucionářům. To byla jedna věc. Jiná byla tato: Tehdy existovalo málo komunistických stran anebo vůbec žádné. Jednalo se o to, hájit revoluci například v Anglii, Francii a v Německu, nepodporovat carské generály, ale naopak revoluci. Tehdy existovalo heslo „Ruce pryč od sovětského Ruska“ – „Hands off Soviet Russia“. Byli jsme tedy pro revoluci, ale nikoli pro diktaturu.

V první světové válce jsem byl ve Skandinávii a pak jsem se vrátil zpět do Německa. Usnesli jsme se vyslat do Ruska jednoho delegáta. Mezitím založil Lenin v roce 1919 novou internacionálu, Komunistickou internacionálu. Ale protože existovalo tak málo komunistických stran, chtěl do ní začlenit i syndika-

listy a anarchisty. Toto hnutí bylo tehdy silnější než komunistické hnutí. V Itálii, ve Francii - syndikalismus pochází z Francie - potom v Latinské Americe, také v Anglii byli Shop Stewards, v Holandsku samotném jsme měli po první světové válce 100 000 členů. Já byl v Berlíně v redakci našich novin, které dostával každý člen zdarma, a tak jsme vždy naprosto přesně věděli, kolik členů máme. Také naše hnutí v Německu bylo silnější než komunistická strana. Lenin nás teď tedy pozval, abychom přijeli do Ruska. Měl jsem přitom dvojí úkol. Za prvé se informovat, jak to v Rusku skutečně vypadá, a za druhé se eventuálně tohoto kongresu zúčastnit a společně s ruskými a všemi ostatními revolucionáři bojovat za tentýž cíl. To byl můj úkol. A tak jsem odjel v dubnu 1920 do Ruska; lodí ze Štětína do Tallinu s mandátem Svazu svobodných pracujících Německa za anarchosyndikalisty. Jel jsem do Ruska jako jejich delegát - bylo mi tehdy 28 let. Prvního května v noci jsme dorazili do Petrohradu a příštího dne už jsem šel k Zinověvovi. Zinověv byl předsedou petrohradského sovětu, jeho sekretářem byl Viktor Serge. Toho už jsem znal, protože byl dříve také v anarchistickém hnutí. Mezitím jsem se v Petrohradě informoval o dělnických radách. Avšak tyto rady, to bylo překvapivé, nebyly vůbec takové, jak jsme si je my, syndikalisté, představovali. Už v I. internacionále, když vypukl konflikt mezi Marxem a Bakuninem, zastával Bakunin ideu rad; hlásal totiž, že dělníci by měli sami převzít továrny a vést je, a že také rolníci by měli převzít půdu do svého vlastnictví a svoji práci sami organizovat. Tak jsme rozuměli radám my. Ale v Rusku za Lenina tomu tak nebylo. Rady zde sice měly své poradce v petrohradském sovětu, ale tyto poradci založili současně ministerstvo hospodářství a všechna jiná ministerstva; různé továrny byly například řízeny ministerstvem nebo osobně ministrem hospodářství. Například tu měli oddělení pro kovoprůmysl. A toto oddělení nasadilo do Putilovských závodů ředitele. Putilovské závody byly, podobně jako v Německu Kruppovy závody, největší továrna na zbraně v Rusku. Když jsem tam šel a prohlédl jsem si to, zjistil jsem, že dělnické rady v těchto závodech neměly vůbec žádná práva. Jejich práva pozůstávala z rozdělování potravin a zabezpečování hygienických podmínek, aby bylo vše v pořádku. Byly jim tedy přenechány nepodstatné úkoly, všechno ostatní dělalo ministerstvo, to znamená ředitel, kterého ministerstvo dosadilo. Když jsem o tom později hovořil se Zinověvem a také s Leninem, řekl jsem: „Poslyšte, vy říkáte, že tady máte rady, ale továrny a závody neřídí rady, ale ministerstvo. To jsou přeci dvě rozdílné věci.“ A tu mi Zinověv odpověděl: „Ale to přeci nejde, soudruhu! To, co chcete vy, je maloburžoázní pluralismus. To bychom měli namísto asi tisíce akcionářů, řekněme, no šest tisíc malých majitelů. (Asi tolik dělníků měly tehdy Putilovské závody.) Ale to není to, co chceme. Všechno má patřit proletariátu a proletariát bude zastoupen stranou.“ To leželo Leninovi hlavně na srdci, odbory byly pro něj bezvýznamné, všechno musí mít v rukou strana. Strana byla elitou proletariátu, tak tomu také Zinověv rozuměl a řekl: „Ne, to nejde, to musí dělat proletariát, respektive vedení proletariátu, tedy strana, a ta musí všechno řídit a tím způsobem to patří všemu lidu.“ Identifikovali tedy lid se státem, zatímco my mezi lidem a státem dělali rozdíl. A pro Lenina a jeho druhy ve straně byli lid a stát jedno a totéž. Taková byla situace

Exil

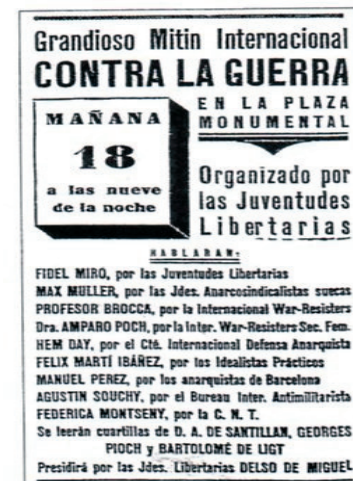
V roku 1933, len niekoľko dní pred zatknutím jeho priateľa, anarchistického spisovateľa Ericha Mühsama, utiekol Souchy do Paríža. Po vypuknutí občianskej vojny v Španielsku v roku 1936 pomáhal anarchosyndikalistickému zväzu CNT v Barcelone a popri tom sa pokúšal vo Francúzsku zohnať peniaze a zbrane pre Iberskú anarchistickú federáciu (Federación Anarquista Ibérica, FAI). Neskôr napísal svoje najpôbivejšie knihy o kolektivizácii v oslobodenej anarchistickej oblasti (diela *Noc nad Španielskom* a *Aragónski roľníci*). V Katalánsku, Levante a Aragónsku bolo vytvorených viac ako 1000 „Colectivades“. Nešlo o zhora organizovaný proces, ale o spontánnu a dobrovoľnú iniciatívu na rôznych miestach. Práve v Španielsku napísal Souchy aj svoje známe dielo *Tragický týždeň v máji*. Ide o jeden z mála opisov 1. mája 1937 v Barcelone z prvej ruky. Po porážke Španielskej revolúcie v roku 1939 sa Souchy spolu s utečencami vrátil z Barcelony do Francúzska, kde strávil dva roky vo väzenskom tábore.

V roku 1942 sa mu podarilo utiecť do exilu do Mexika, kde žil do roku 1948. Vydal niekoľko kníh, napríklad *Libertínsky socializmus* či o španielskych družstvách. Okrem toho radil mexickým iniciatívam, ktoré práve začínali uskutočňovať roľnícke projekty. V roku 1952 odcestoval do Izraela, kde študoval kibucy. Svoje poznatky uverejnil na Kube, kam sa presťahoval, a kde sa podieľal na živom kubánskom anarchistickom hnutí. Jeho knihy sa objavili aj v Havane. Koncom 50. rokov podnikol na vlastnú päsť prednáškové turné po všetkých latinskoamerických krajinách, kde sa snažil povzbudiť k odborovej činnosti.

Táto iniciatíva nezostala bez odozvy. V roku 1963 ho Medzinárodná organizácia práce požiadala, aby ako vzdelávací expert podnikol cesty do Karibiku, Latinskej Ameriky a Afriky. Pri tejto príležitosti s úsmevom poznamenal: „Predstavte si, vo veku sedemdesiatjedem rokov, keď už väčšina ľudí ide do dôchodku, som dostal prvú prácu.“ Dovtedy sa venoval výlučne anarchistickej a anarchosyndikalistickej hnutiu a žil asketickým životom.

Návrat do Nemecka

V roku 1966 sa Souchy usadil v Mníchove. Bol vyhľadávaným „svedom významných udalostí“ a často poskytoval rozhovory nemeckým masmédiám (napríklad novinám *Spiegel*, *Frankfurter Rundschau*, *Damals*, *Basler Zeitung*; objavil sa tiež v niekoľkých rozhlasových vysieleniach a v televízii ZDF). Už v roku

Plagát k zrušenej akcii v býčej aréne, kde mal prednášať aj Souchy.

Augustin Souchy (prvý zľava) sa podieľal na solidárnej podpore anarchistov Nicola Sacca a Bartolomea Vanzettiho, ktorí boli od roku 1920 väznení v USA. V roku 1927 boli po celosvetovo známom vykonštruovanom súdnom procese popravení.

Spolu s Rudolfom Rockerom a ďalšími patrili do berlínskej Pracovnej komisie FAUD a podieľal sa aj na spájaní anachosyndikalistických organizácií do Medzinárodnej asociácie pracujúcich (MAP), ktoré inicioval Rocker. Išlo o medzinárodnú „protiváhu“ bolševickej Červenej odborovej internacionály (Profinterny). Počas tohto obdobia sa spoznal s mnohými anarchistami z rôznych krajín, ktorí v Berlíne hľadali útočisko. Okrem iného to boli ruskí anarchistia, ktorí utiekali pred bolševikmi, či španielski anarchistia (napríklad aj Durruti), ktorí unikali pred represiou. Po páde monarchie v roku 1931 podnikol Souchy v mene MAP niekoľko ciest do Španielska. V liste Emme Goldman z roku 1936 píše:

„Počas posledných piatich rokov som tu bol päťkrát. Vždy tu bolo aktívne nejaké movimiento, nejaké hnutie. V apríli 1931 revolúcia. V decembri 1931 povstanie. V decembri 1932 generálny štrajk. V apríli 1933 znovu. V októbri 1934 povstalo Katalánsko proti kastílskej hegemonii. V roku 1935 to tu vrelo. Vo februári 1936 padla Gil-Roblesova diktatúra. Ďalšie povstania... Dnes sa má konať veľké stretnutie v obrovskej aréne býčích zápasov. Organizuje ho anarchistická mládež – juventad libertaria. Prišiel som sem, aby som na tomto stretnutí prehovoril. Do arény sa zmestí 100 000 ľudí a kamaráti ma uistujú, že menej ich určite nebude.“

Stretnutie naplánované na 18. júla 1936 sa však nekonalo, keďže noc predtým sa odohral puč generála Franca.

v Petrohrade.

Brzy jsem poznal, že všechno bylo zcela jiné, než jak jsme si mysleli. Jel jsem do Moskvy; byl jsem v Rusku celkem půl roku. Cestoval jsem a procestoval celé evropské Rusko, Ukrajinu, dostal jsem se až dolů do Kyjeva, všechno jsem dobře poznal a napsal jsem o tom v roce 1921 také knihu o ruské revoluci, v níž jsem se k revoluci stavěl kladně, ale diktaturu jsem odmítl. Tak tomu tedy bylo. Zúčastnil jsem se pak jako hostující delegát II. kongresu III. internacionály. Byla založena v roce 1919, v roce 1920 se konal druhý kongres. A tam také chtěli získat syndikalisty a anarchisty, aby nová internacionála byla větší silou. V diskusích se pak však ukázalo, že to, co chtěli oni, a to, co jsme chtěli my, byly dvě rozdílné věci. Chtěli, aby Komunistická internacionála existovala i nadále, a pak měla být založena - jak říkali - rudá Odborová internacionála, a tato internacionála měla být podřízena Komunistické internacionále, skládající se z komunistických stran. Kromě toho mělo ve všech zemích připadnout vedení výhradně komunistické straně. Odbory a jakékoli jiné organizace měly být komunistické straně podřízeny.

Prakticky se to však uskutečnilo. Dnes existuje tzv. Světová odborová federace; to jsou odbory komunistických zemí a několik komunisticky orientovaných odborových organizací v jiných zemích, které jsou podřízeny komunistickému hnutí.

Ale v roce 1920 k založení této rudé Odborové internacionály ještě nedošlo, stalo se tak teprve o rok později, neboť delegáti ze Španělska, Itálie, Latinské Ameriky a ze Spojených států měli průmyslové odbory a všichni byli mého názoru. A protože jsem byl jazykově nadaný, mluvím mnoha jazyky, mluvil jsem i jménem ostatních. Nemohli jsme se na kongresu sjednotit. Po kongresu mě Lenin pozval do Kremlu. Většina delegátů už odjela. Lenin mi chtěl vysvětlit, že moje stanovisko je nezralé. Diskutoval se mnou, přesvědčoval mě, že jeho stanovisko je správné, totiž, že vedení revoluce musí mít v rukou strana. Jako syndikalisté jsme také nebyli pro účast ve volbách. Syndikalisté - jak víte - se nezúčastňovali parlamentních voleb, chtěli uskutečnit socialismus s dělníky a rolníky, nikoliv uchvácením parlamentu. Lenin a jakýsi Ital se mnou na kongresu polemizovali. Nakonec jsem si řekl: Ted' nastala revoluční situace. V roce 1917 došlo skutečně k ruské Únorové revoluci, pak v listopadu k Říjnové revoluci a o rok později vypukla revoluce v Německu a Rakousku a ve všech zemích, které prohrály válku. Tehdy byla opravdu revoluční doba. A byli jsme toho názoru, že v takové revoluční situaci nespočívá konečkonců problém v účasti na volbách, ale - a v tom byl Lenin téhož mínění - v organizování revolučních akcí mimo parlament, a ty byly tehdy důležitější. Lenin však říkal, že se strana přece jen má parlamentních voleb zúčastnit. Já však byl proti tomu. Přesvědčoval mě. Na základě těchto diskusí, které se mnou vedl, ale nejen se mnou, i s mnoha delegáty z jiných zemí v téže směru, napsal pak malou brožuru „Levičáctví - dětská nemoc komunismu“. Nemohl mě obrátit na svou víru a také já jsem ho nemohl přesvědčit. Tak to

bylo. A ešte něco zajímavého: Mezi tím, co tehdy v Rusku začalo, a tím, jak Rusko dnes vypadá, není žádný zásadní rozdíl.

Znamená to tedy, že nemají pravdu ti, kteří i dnes zastávají názor, že leninismus byl přece jen něco zcela jiného, a kdyby se podle něho řídili, byla by situace v Sovětském svazu a v zemích na něm závislých jiná?

Ne. Lenin a Zinověv, Radek, Kameněv a jak se všichni jmenovali, tedy vůdcové komunistické strany, začali už tehdy s tím, v čem Stalin jen pokračoval. Ostatní skupiny - v Rusku existovali také anarchisté, syndikalisté, levičáci a narodníci, sociální revolucionáři - byli dohromady silnější než sama komunistická strana. Ale Lenin a jeho strana kladli velký důraz na to, aby měli ve svých rukou ozbrojenou moc a tím zvítězili. Například povstání v Kronštadu bylo proti režimu; v Kronštadu nebyla většina námořníků bolševická. Jak ale víte, sehrál tam jistou roli jistý pancéřový křižník - prostě zvítězili, protože byli také proti Kerenskému, to znamená proti buržoazní demokracii. Chtěli demokracii sociální. V tomto bodě byli s komunisty zajedno. Neshodovali se však s nimi v jiných bodech.

Jedním z hlavních požadavků povstaleckých námořníků v Kronštadu bylo propuštění zatčených socialistů. Ti měli být osvobozeni, nikoli kontrarevolucionáři.

Ano, to za první, a za druhé podporovali kronšadtští petrohradské dělníky, kteří chtěli větší přiděly potravin. Existovalo mnoho hospodářských a jiných požadavků, na které vládnoucí strana nereagovala v revolučním duchu. A to kronšadtští žádali - to je správné. Například, když jsem přišel do Moskvy, byl tam v jedné továrně zvolen za delegáta do moskevského sovětu jakýsi Gordon. Protože však nebyl členem strany, nebyla jeho volba uznána. Pak se konaly nové volby. A on byl znovu zvolen. Pak se dostal do vězení. Potom byly v Nižním Novgorodu, dnes se jmenuje Gorkij, také volby do sovětu. Protože strana neměla většinu, byl sověť rozpuštěn a vypsaný nové volby. Právě tak v Charkově. Moc strany stála pro ně výš než principy revoluce. Lenin zavedl centralistickou politiku, podle níž se všechno musí řídit z Kremlu. Stalin v ní jenom pokračoval. Bez přehánění se dá říci, že současný režim je jenom pokračováním toho, co započal Lenin.

Zde by však bylo potřeba objasnit otázku, která se často klade: byl by vývoj probíhal jinak, kdyby na místě Stalina nastoupil jako Leninův nástupce Trockij?

Na své cestě byli Lenin a Trockij jednotní ve všech bodech. Chci to ukázat na příkladu. Po lednu 1918 vstoupili do vlády leví sociální revolucionáři (tzv. „eseři“) a měli v ní dva ministry. Bylo to tedy po listopadové revoluci. Ministrem spravedlnosti byl Steinberg, který vystudoval v Německu. A tu předložil Trockij

O životě Augustina Souchyho

Augustin Souchy bol nemecký anarchista a antimilitarista. Narodil sa 28. augusta 1892 v Ratibore a zomrel 1. januára 1984 v Mníchove.

Mladosť a prvá svetová vojna

Augustin Souchy, Landauerov študent, anarchosyndikalista a antimilitarista sám seba opisoval ako „študenta revolúcie“. Okrem ruskej revolúcie zažil aj nemeckú, španielsku, kubánsku a portugalskú. Zúčastnil sa ich a opisoval ich vo svojich knihách.

Ako devätnásťročný sa v Berlíne zoznámil s Gustavom Landauerom a začal agitovať za jeho organizáciu Socialistický zväz (Sozialistischer Bund). Po vypuknutí prvej svetovej vojny odišiel dvadsaťdvaročný presvedčený antimilitarista do Rakúska. Odtiaľ ho deportovali ako anarchistu a donútili nosiť okolo krku štítk s nápisom „Pozor, anarchista!“ Podľa neho neskôr pomenoval knihu svojich politických spomienok. Souchy odišiel do Švédska, kde bol uväznený. Podarilo sa mu však utiecť a ilegálne precestoval Dánsko a Nórsko. Vzápätí sa vrátil do Švédska, kde ho znovu uväznili, čo využil na to, aby sa naučil po švédsky. V švédčine vydal aj svoju prvú knihu o Gustavovi Landauerovi, ktorú napísal vo väzení. Treba spomenúť, že Souchy sa v žiadnej krajine nepovažoval za Nemca či za host'a. Vždy sa sám naučil reč, oboznámil sa s anarchistickým hnutím a od tej chvíle mal pocit, že jednoducho patrí do danej krajiny a k ľuďom, ktorí v nej žijú.

Obdobie Weimarskej republiky

V roku 1919 sa Souchy vrátil do Nemecka a vstúpil do anarchosyndikalistického Zväzu slobodných pracujúcich Nemecka (Freie Arbeiter-Union Deutschlands, FAUD). Na jej tradíciu v roku 1977 nadviazala Freie Arbeiterinnen- und Arbeiter-Union – FAU). Od apríla do novembra 1920 sa zdržiaval v Rusku, kde sa ako zástupca syndikalistov na kongrese Kominterny stretol s Vladimírom Il'jičom Leninom. Navštívil aj jedného z vtedajších najdôležitejších anarchistických teoretikov – Petra Kropotkina. Vopred tušil, kam sa bolševická revolúcia uberá, a práve ona mu poslúžila ako príklad, ktorým neskôr varoval revolučné skupiny pred centralizovanou stranou ako nástrojom prevzatia moci.

V roku 1921 sa presťahoval do Francúzska, kde žil s manželkou Therese a synom Jeanom. Ako anarchistu ho však z krajiny vypovedali.

Počas obdobia Weimarskej republiky sa Souchy angažoval v nemeckom anarchosyndikalistickom odborovom hnutí (FAUD). Až do začiatku 30. rokov bol zodpovedným redaktorom novín *Der Syndikalist*.

budou postupně uskutečňovat, ale nikoli najednou. Ještě dnes jsem pro revoluce, existuje-li v nějaké zemi diktatura, žádná jiná možnost vybojovat si svobodu není. Vypracoval jsem osm bodů. Jsou to zkušenosti z prožitých revolucí dvacátého století.

Za první: Násilná revoluce může porazit totalitní vládnoucí systém, urovnat cestu pro svobodnější společenské formy, ale může také nastolit tvrdší diktaturu.

Za druhé: Pozor na vítězné revoluční vůdce, z těch se většinou stávají autokratičtí diktátoři.

Za třetí: Svobodnou společnost nelze řídit násilím. Násilí je nátlak a nátlak je protipólem svobody.

Za čtvrté: Proletářské třídní vědomí spojené s elitářským myšlením končí v Leninově demokratickém centralismu, který je sociokratickým danajským darem dělnické třídy.

Za páté: Nejjistějším garantem svobody všech je sebevědomí každého jednotlivce.

Za šesté: Svoboda bez socialismu vede k vykořisťování, socialismus bez svobody k utlačování.

Za sedmé: Kyvadlo dějin se pohybuje mezi protichůdnými póly - autoritou a svobodou. Je zvláště úkolem mládeže, aby na dlouhé cestě k pólu svobody vybojovala co nejvíce částečných svobod.

Za osmé: Anarchie je nenásilným pořádkem na místě organizovaného násilí. To, jak doufám, vám říká všechno o tom, co si dnes myslím o situaci. Věřím v pokrok, nevěřím, že se jednou dostaneme k bodu, kde bude možno říci: Ted' jsme toho dosáhli, ted' je konec. To by znamenalo, že už nedojde k dalšímu vývoji. I my jsme rozvojová země. Tento pojem „rozvojová země“ je nesprávný. Mělo by se říkat více či méně rozvinuté země. To, že jsme dosáhli jistého stádia přece neznamená, že se ted' zastavíme. V technice a všech jiných oblastech, v průmyslu, se přece lidstvo a společnost rozvíjejí. A konce nikdy nebude. Až budou vyřešeny sociální problémy, budou existovat socio-psychické problémy; už dnes existují. A v roce 2100 budeme mít jiné problémy, netřeba je však řešit násilím, ale mírovou cestou. A vůbec ideály socialismu, ekonomická spravedlnost a svoboda, ty nelze zavádět násilím, ale mírovou cestou, jenom mírovou cestou. Násilím lze svrhnout diktaturu, vybudovat jím svobodnou společnost nelze. To je mé dnešní stanovisko.

na jednom zasedání vlády výzvu, ve které se říkalo: Kdo je proti našim nařízením, je kontrarevolucionář, nepřítel revoluce, a musí být odstraněn.

A Steinberg, ministr spravedlnosti, byl proti tomu. Řekl: To nemůžeme udělat, lidé přece mohou mít jiný názor a není možné je jen proto hned odstranit. Trockij a Lenin se však naprosto tvrdě zasadili o to - hlavně Lenin - aby takoví lidé byli odstraněni.

Odstranit - znamenalo to tehdy „fyzicky zlikvidovat“?

Ano, fyzicky likvidovat. A to se také stalo. Existují přesné údaje o tom, kolik lidí tehdy přišlo o život.

Tenhle ministr justice napsal ostatně ve dvacátých letech v němčině knihu „Násilí a teror v revoluci.“ Tu bych doporučoval číst všem, kteří jsou toho názoru, že Rusko by vypadalo jinak, kdyby se místo Stalina dostal k moci Trockij. Trockij byl právě tak pro vyhlazení všech protivníků jako Stalin.

Pane Souchy, byl jste počátkem dvacátých let v Rusku. S revolucí jste nejprve sympatizoval, ale dával jste se otevřenýma očima a viděl, co se tam děje. Tutěž možnost měly stovky a tisíce jiných zástupců dělnického hnutí z desítek zemí, a přesto se komunistické propagandě už po desetiletí daří potlačit kritické hlasy i tam, kde měly možnost se prosadit, ve svobodných nekomunistických zemích. Tím se daří Sovětskému svazu až dosud udržovat svůj mýtus. Jak si to vysvětlujete?

To není těžké vysvětlit. Za první neměli anarchosyndikalisté nikdy žádnou stranu a nepodíleli se na volbách. Ale politická strana, která se na volbách podílí, má samozřejmě víc příznivců než hnutí, které se omezuje jen na to, že organizuje dělníky a rolníky tam, kde pracují. To za první. Za druhé: Narodil jsem se v Horním Slezsku, uměl jsem polsky a mohl jsem se dorozumět i rusky, ale všichni ostatní, kteří přišli z Francie, Anglie nebo odjinud, ti této řeči nerozuměli. Kromě toho většina z nich byla již dříve marxisty, já jsem marxista nebyl, a to znamená hodně.

Chtěl jsem se svou otázkou dotknout i jiného problému. Jak to, že tolik inteligentních a vzdělaných lidí, kteří nebyli pod žádným tlakem, nežili v Sovětském svazu, měli možnost i bez znalosti řeči mnoho vidět a poznat, nemělo žádné pochyby - mnozí z nich až do okamžiku, kdy se sami stali obětmi systému, a někteří dokonce i potom zůstali věrni víře v tento systém jako náboženští fanaticové?

Jak jsem již řekl, většina z nich byli marxisté. Nikoli všichni, například v žádném případě Bertrand Russel.

Měl jsem třeba tento zážitek. Seděli jsme ještě s několika soudruhy u stolu před hotelem a někdo vykládal vtipy. Také o Sovětském svazu, nějaký vtip o štenicích v Rudé armádě. Smáli jsme se. Byl tam s námi také nějaký rumunský komunis-

ta, který řekl: „Jak se můžete smát Sovětskému svazu? Je třeba se smát kapitalistickým zemím.“ Vidíte, takoví lidé tu byli. Ale zpátky k marxistům. Pro ně byl Lenin pokračovatelem Marxe - a rozhodnout se proti Leninovi by znamenalo rozhodnout se proti Marxovi. A to nechtěli, nemohli. A pokud jde o pozorování na místě: Většina z nich přišla s delegacemi, měli program, viděli, co se jim ukazovalo, a pak zase odjeli domů. Kdo z nich už tam byl půl roku jako já? A poté, co akceptovali základní principy, akceptovali také všechno ostatní. Tak je to.

Ted' bych chtěl udělat skok do poněkud mladší historie. Byl jste před revolucí, ale i po ní, na Kubě. Kuba je podle mého názoru příkladem, jak v zemi, kde původně většina obyvatelstva opravdu podporovala revoluci, vznikl jakousi zákonitostí, dokonce bez většího sovětského nátlaku, prakticky stejný systém jako v SSSR. Jak si tento negativní vývoj na Kubě vysvětlujete?

To není těžké vysvětlit. Pokud jde o pokrok, byla Kuba v Latinské Americe třetí nejvyspělejší zemí po Argentíně a Uruguayi. Měla nejméně analfabetů, i životní úroveň byla vysoká. Patřila ke třem špičkovým zemím Latinské Ameriky. Ale všichni latinští Američané, zvláště ti revoluční, jsou proti Yankeeům, proti Američanům. Kuba neměla například žádnou národní banku. Peníze se tiskly částečně ve Spojených státech. Jak pravděpodobně víte, byla Kuba poslední zemí, která si vybojovala nezávislost, a to teprve kolem roku 1900. Ve většině jiných zemí Latinské Ameriky byl osvobozovací proces uzavřen okolo roku 1815. Kuba byla španělskou kolonií až do roku 1900. Když potom přišel osvobozenec boj, postavili se Američané na stranu Kubánců. Díky jejich pomoci se Kuba stala samostatnou. Ale když už byla samostatná, přišli Američané, nakupovali na Kubě půdu a stali se novými nenáviděnými cizinci. Na druhé straně nebyla životní úroveň na Kubě o mnoho nižší než ve Státech. Mluvil jsem s dělníky, kteří pracovali v Americe, a když se vrátili, říkali: Vyděláváme víc. Ale v Americe tehdy ještě neexistovalo žádné sociální zákonodárství, a tak si kubánský dělník řekl: Když to беру v potaz, tak tam na tom nejsem lépe než zde. Když jsem například přednášel dělnicím z tabákové továrny, kladli mi tyto ženy otázky, které svědčily o tom, že jsou velmi vzdělané. Nebylo mezi nimi ani dvacet procent analfabetů.

Tabákoví dělníci byli ovšem na Kubě vždy dělnickou elitou.

Jistě, ale v této době činil podíl analfabetů na Floridě - to přiznala sama Marianne Herold - víc než 12%. Ale i v ostatních vrstvách obyvatelstva nebyla situace tak zlá, jak dnes propaganda rozšiřuje. To platí i o pracovnících při sběru cukrové třtiny - při zafře. Ať je to tak nebo tak, Kuba byla závislá na Spojených státech, ale tato závislost nebyla taková, aby jí Kubánci výrazně trpěli. Zůstaňme však u cukru. Američané nakupovali kubánský cukr, ale podle rozhodnutí amerického senátu za stejné ceny, jaké dostávali američtí plantážníci.

Nepochybně proto, aby byli domácí plantážníci chráněni před kubánskou konkurencí a jejichmi nízkými cenami?

Jistě, ale Kuba z tohoto opatření těžila. A bezprostředně i kubánští dělníci. Už tehdy totiž odbory vybojovaly, aby se dělníci podíleli na zisku. Čím vyšší ceny za cukr, tím vyšší byly i mzdy. Byl jsem na májové demonstraci, když prezident Dorticos - Fidel - často byl, myslím, nemocen - oznámil, že se Chruščov zavázal vykoupit celou produkci kubánského cukru. A lidé jásali. Avšak dělníci vedle mne se ptali: „No jo, ale za jakou cenu?“ Tak tomu bylo.

A pokud jde o revoluci na Kubě, o sociální revoluci, srovnávám ji s revolucí ve Španělsku. Tam přišla revoluce zdola, od dělníků a rolníků. Na Kubě přišla shora. Byl jsem tam v malé továrně na boty. Deset dělníků. Měli konflikt s majitelem, pak stávkovali a konečně založili družstvo. Fidel je pak znárodnil. Když jsem s nimi hovořil, říkali mi, že se jim teď vede daleko hůře. Dříve měli podíl na zisku, ten si teď vybírali státní byrokraté, a jim se dařilo hůře než předtím. Che Guevara zastával v diskusi se mnou dokonce názor, že odbory je třeba vůbec rozpustit. A tak bylo pozvolna všechno zestátněno, docela podle sovětského vzoru. A kam to vedlo jsme viděli v minulém roce (to bylo v roce 1983). Statisíce chtěli tehdy prchnout.

Pane Souchy, mnoho jste zažil, mnoho viděl, byl jste sám v dělnickém hnutí činný přinejmenším šest desítek let. Jaký je váš dnešní názor? Jakou možnou a reálnou perspektivu vidíte dnes před sebou?

Nelze vycházet z pojetí, které bylo vypracováno v minulém století. Například v době, kdy vytyčoval svoje teorie Karl Marx. Tam šlo - a jistě to také víte - především o akumulaci kapitálu. S akumulací kapitálu jde ruku v ruce zbídačování proletariátu. Nechci teď Marxe kritizovat, v jeho době to bylo správné pozorování, ale dnes to již neplatí. Dnes je situace jiná. Je třeba vycházet z dneška. Máme dnes sociálně revoluční klima? Lenin byl marxista, jak víte, fanatický marxista, ale Benstein byl taky marxista. Ti dva však spolu vůbec nesouhlasili. Není prostě možné vycházet z teorií, které vznikly a byly vypracovány v minulém století, a říkat, že je třeba je teď realizovat. Narodil jsem se v roce 1882. Můj otec byl starý sociální demokrat ve Slezsku a sociálně demokratický městský poslanec, znám tedy ještě situaci v tehdejší době. A když ji porovnávám, tak musím říci, že nesmí vycházet z tehdejších poznatků, je třeba vycházet ze situace, jaká je dnes. To však neznamená, že se člověk musí vzdát svých idejí a ideálů.

Jaké jsou hlavní cíle? Za prvé blahobyť pro všechny, za druhé stejné právo pro všechny, za třetí žádné války - to jsou moje ideály. Ale kdo a jak je provede, jakým způsobem, to nezávisí na žádné určité teorii, ať už je od Marxe nebo Bakunina, to závisí na příslušné situaci. Například dnes přece není v Německu a v západních průmyslových zemích žádné revoluční klima. Ale vývoj jde přesto dál. Pravděpodobně se ideály nebo cíle, které si socialisté kladli v minulém století, lhotejno, zda to byli státotvorní socialisté, marxisté nebo anarchisté,